

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS
ĮSTATYMO NR. XI-1375 20¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIVP-629, LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ
ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-1375 20¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIII-4972 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ
IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-1375 20¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-635**

2021 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. birželio 23 d. sprendimo Nr. SV-S-135 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.6 papunktį, 2020 m. spalio 14 d. sprendimo Nr. SV-S-1682 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.4 papunktį ir 2021 m. liepos 1 d. sprendimo Nr. SV-S-140 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 15 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 20¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-629 (toliau – Projektas Nr. 1) dėl šių priežasčių:

1.1. Projekto Nr. 1, 1 straipsnio 1 dalyje siūloma elektros energiją gaminantiems vartotojams (toliau – gaminantis vartotojas) netaikyti terminuoto elektros energijos kaupimo laikotarpio, t. y. per einamąjį kalendorinį mėnesį į elektros tinklus patiektas ir nesuvalytas elektros energijos kiekis būtų perkeltas į kitą kalendorinį mėnesį neribojant perkėlimo kartų, o keičiant nepriklausomą elektros energijos tiekėją (toliau – tiekėjas) būtų galima gauti kompensaciją arba perkelti sukauptą kiekį pas kitą tiekėją. Priėmus šiuos pakeitimus:

1.1.1. būtų paneigtas pirminis gaminančių vartotojų koncepcijos teisinio reglamentavimo tikslas – leisti pasigaminti ir patiems suvalyti savo poreikius atitinkantį elektros energijos kiekį, neapkraunant elektros tinklų;

1.1.2. gaminantys vartotojai bus suinteresuoti įsirengti didesnės galios elektrinę, siekiant gaminti didesnę elektros energijos kiekį, nei jų elektros energijos vartojimo poreikis. Taip būtų sudarytos sąlygos gauti papildomą naudą, atsirandančią dėl siūlomo neriboti elektros energijos kiekio perkėlimų į kitą laikotarpį skaičiaus ir pagamintos ir nesuvalytos elektros energijos brangimo rinkoje. Šiuo metu kaupimo laikotarpis yra nustatytas taip, kad gaminantis vartotojas per vienų metų laikotarpį galėtų suvalyti paties pagamintą elektros energiją;

1.1.3. teisinis gaminančių vartotojų reglamentavimas būtų nepatrauklus tiekėjams, su kuriais gaminantys vartotojai turėtų sudaryti elektros energijos sutartis, kadangi gaminančio vartotojo pagaminto ir į tinklus patiekto elektros energijos kiekio tiekėjai nekaupia, o parduoda elektros energijos rinkoje arba turimiems vartotojams. Kaupimo laikotarpiu tiekėjas gaminančio vartotojo patiektą elektros energiją perka elektros rinkoje. Atsisakius konkretaus, aiškiai apibrėžto kaupimo laikotarpio, per kurį gaminantys vartotojai gali susigrąžinti į elektros tinklus patiektą elektros energiją, bus sudaryta galimybė gaminantiems vartotojams gaminti elektros energiją vienais metais, o susigrąžinti ją kitais metais, neapibrėžiant konkretaus laikotarpio, kai elektros kaina gali būti išaugusi. Tokiu atveju tiekėjas patirs nuostolių, nes turės pareigą gaminančiam vartotojui patiekti brangesnę elektros energiją, nei ji buvo parduota ją patiekus į elektros tinklus. Tokiu atveju

tiekėjas, siekdamas mažinti rizikas, gaminantiems vartotojams nustatys papildomus mokesčius arba nebus suinteresuotas su jais sudaryti elektros energijos tiekimo sutarties;

1.1.4. nebeliks vienos iš pagrindinių gaminantiems vartotojams taikomo kompensacinio mechanizmo sąlygų, pagal kurią tiekėjas apskaičiuoja kompensaciją už kaupimo laikotarpiu nesusigražintą elektros energijos kiekį. Gaminantiems vartotojams už gaminančio vartotojo kaupimo laikotarpiu sukauptą, bet nesusigražintą elektros energijos kiekį išmokama kompensacija turėtų būti gaminančio vartotojo apskaitoma, deklaruojama ir apmokestinama Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nustatyta tvarka.

1.2. Projekto Nr. 1 1 straipsnio 1 dalyje siūloma atsisakyti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punkto, nustatančio, kad garantinio tiekimo atveju gaminančiam vartotojui už jo pagamintą ir nesuvaldytą elektros energijos kiekį kompensuojama už faktinį, tačiau ne didesnę kaip 5 procentų elektros energijos kiekį Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) nustatyta tvarka apskaičiuota elektros energijos kaina. Dabartinis teisinis reglamentavimas įtvirtintas įgyvendinant 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva [2012/27/ES](#), reikalavimus, susijusius su elektros rinkos liberalizavimu, siekiant skatinti vartotojus rinktis nepriklausomus elektros energijos tiekėjus ir užtikrinti konkurenciją tarp nepriklausomų elektros energijos tiekėjų, vartotojų ir gaminančių vartotojų veiklos reglamentavimas ir veiklos sąlygos, kai vykdomas garantinis elektros energijos tiekimas, teisės aktuose nustatytos taip, kad garantinio elektros tiekimo paslauga būtų mažiau patraukli nei nepriklausomo tiekėjo atveju ir teikiama tik išskirtiniais atvejais, kai vartotojai nepasirenka nepriklausomo elektros energijos tiekėjo arba kai pasirinktas nepriklausomas tiekėjas nevykdo savo įsipareigojimo tiekti elektros energiją.

1.3. Projekto Nr. 1 1 straipsnio 3 dalyje siūloma įtvirtinti reguliavimo periodą, kuriam būtų nustatoma naudojimosi elektros tinklais kaina. Naudojimosi elektros tinklais kainą nustatant 5 metams nebus įvertintos faktinės sąnaudos, kurias patiria elektros tinklų operatorius, todėl būtų įvertinamos tik prognozuojamos sąnaudos per 5 metus. Atitinkamai dėl šios priežasties naudojimosi elektros tinklais kaina gali būti nustatyta ir didesnė, negu galėtų būti nustatoma kas metus. Taip pat, pasibaigus reguliavimo periodui, tikėtina, kad kito laikotarpio kaina būtų santykinai didelė, kadangi būtų įvertintos visos patirtos, tačiau per pirmąjį reguliavimo periodą neapskaičiuotos tinklų operatoriaus sąnaudos. Dėl šios priežasties pablogės atsiperkamumo planavimas, o paskutiniaisiais reguliavimo periodo metais prisijungę gaminantys vartotojai turėtų dar mažiau prognozuojamas investicijų atsipirkimo sąlygas nei tie gaminantys vartotojai, kurie prisijungė reguliavimo periodo pradžioje. Nustačius pasinaudojimo elektros tinklais kainą 5 metų reguliavimo periodui didėtų atotrūkis tarp pasinaudojimo elektros tinklais kainos, taikomos gaminantiems vartotojams, ir persiuntimo paslaugos kainos, taikomos kitiems vartotojams.

1.4. Projekto Nr. 1 1 straipsnio 4 dalyje siūloma diferencijuoti pasinaudojimo elektros tinklais kainą gaminantiems vartotojams, kurių elektros energijos gamybos ir vartojimo vieta sutampa, ir gaminantiems vartotojams, kurių elektros energijos gamybos ir vartojimo vieta nesutampa. Pagal esamą kainodarą siūlomas diferencijavimas didintų gaminančių vartotojų, kurių elektros energijos gamybos ir vartojimo vieta nesutampa, pasinaudojimo elektros tinklais kainą, kai atsiskaitoma pagal įrengtąją galią arba mišriuoju būdu – pagal įrengtąją galią ir elektros energijos kiekį. Preliminariu vertinimu, pagal siūlomą apmokestinimo diferencijavimą pasinaudojimo elektros tinklais kaina, kai atsiskaitoma pagal įrengtąją galią, galėtų didėti daugiau kaip 60 procentų, lyginant su pasinaudojimo elektros tinklais kaina, kuri nustatyta remiantis šiuo metu galiojančiu reglamentavimu.

1.5. Projekto Nr. 1, 1 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti fiksuotą ne didesnę kaip 20 procentų elektros energijos kiekį nuo gaminančio vartotojo kaupimo laikotarpiu patiekto į elektros tinklus elektros energijos kiekio, kuriuo atsiskaitoma elektros tinklų operatoriui už naudojimosi elektros tinklais paslaugas. Gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos (vienanarė, dvinarė, atsiskaitymas elektros energijos kiekiu) yra įtvirtintos Įstatymo 20¹ straipsnio 7 dalyje. Minėti kainos apskaičiavimo būdai yra alternatyvūs ir pagrįsti elektros tinklų operatorių

faktinėmis sąnaudomis, kurios patiriamos teikiant naudojimosi elektros tinklais paslaugas. Pasiūlymas vieną iš šių kainos apskaičiavimo būdų (atsiskaitymą elektros energijos kiekiu) nustatyti taikant fiksuotą elektros energijos kiekio dydį lemtų skirtingą naudojimosi elektros tinklais kainos apskaičiavimą ir jos dydį, taikomą gaminantiems vartotojams, nes sukurtų skirtingus naudojimosi elektros tinklais kainos apskaičiavimo principus. 2018–2021 m. laikotarpiu Tarybos nustatyti atsiskaitymo elektros energijos kiekiu procentiniai dydžiai buvo didesni, nei siūlomas nustatyti fiksuotas ne didesnis kaip 20 procentų atsiskaitymo elektros energijos kiekiu dydis. Nustačius minėtą ne didesnę kaip 20 procentų atsiskaitymo elektros energijos kiekiu dydį, nebūtų padengiamos realios elektros tinklų operatorių sąnaudos, susijusios su gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugomis. Tokiu atveju gaminantys vartotojai atsidurtų palankesnėje situacijoje, palyginti su kitais elektros energijos vartotojais, kuriems elektros energijos kaina yra apskaičiuojama įvertinus visų elektros energijos tiekimo ir vartojimo sistemos dalyvių sąnaudas ir investicijas į energetikos infrastruktūrą. Projekte Nr. 1 siūloma nuostata, kai nustatomas fiksuotas atsiskaitymo už naudojimosi elektros tinklais paslaugas elektros energijos kiekis, galėtų būti įtvirtinta tik iš anksto išsamiai įvertinus šios nuostatos poveikį ir galimas pasekmes. Neišanalizavus neplanuotos gaminančių vartotojų plėtros rizikų ir nenumačius jų suvaldymo sąlygų, Projekte Nr. 1 siūlomas reguliavimas gali tapti neproporcingai didele finansine našta likusiems elektros energijos vartotojams. Taip pat Projekte Nr. 1 siūloma įtvirtinti nuostata būtų taikoma ir juridiniams asmenims, tai reiškia, kad jiems būtų sukuriama išskirtinės sąlygos naudotis elektros tinklais, nepadengiant elektros tinklų operatorių už naudojimosi elektros tinklais paslaugas patirtų sąnaudų. Tokios išskirtinės sąlygos galimai pažeistų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio nuostatas ir turėtų būti derinamos su Europos Komisija.

1.6. Projekto Nr. 1 1 straipsnio 8 dalyje siūloma pripažinti netekusia galios Įstatymo 20¹ straipsnio 13 dalį, kurioje įtvirtintas gaminančio vartotojo kaupimo laikotarpio terminas. Šiuo metu gaminančio vartotojo kaupimo laikotarpis, kuriuo gaminantiems vartotojams suteikiamos tam tikros privilegijos, pavyzdžiui, elektros energijos kaupimas tinkluose, atleidimas nuo viešuosius interesus atitinkančių paslaugų mokesčio, yra valstybės parama, kuri taikoma siekiant paskatinti gaminančių vartotojų plėtrą esamomis sąlygomis, kuomet atsinaujinančių išteklių technologijos dar nėra patrauklios be valstybės paramos, ir padaryti investiciją patrauklesnę. Atitinkamai kiekviena paramos schema turi turėti pradžią ir pabaigą, siekiant panaikinti perteklinio finansavimo riziką. Nustatytas konkretus laikotarpis užtikrina spartesnę gaminančių vartotojų plėtrą ir strateginių tikslų pasiekimą. Gaminančių vartotojų kaupimo laikotarpio galiojimo termino įtvirtinimas įstatymo lygmeniu užtikrina, kad bus pateisinti gaminančių vartotojų teisėti lūkesčiai dėl atliktų investicijų atsiperkamumo.

1.7. Atsižvelgdama į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Programa), 159.2 papunktyje nurodytus siekius ir į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Planas), 6.3.3, ir 6.3.4 papunkčiuose nurodytus veiksmus, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija vykdo konsultacijas su elektros energijos rinkos dalyviais dėl gaminančių vartotojų teisinio reguliavimo tobulinimo, finansinės paramos ir kainodaros sąlygų tobulinimo. Siekiant gerinti gaminančių vartotojų veiklos sąlygas ir užtikrinti kitų vartotojų nediskriminavimą, Energetikos ministerijos užsakymu bus atliktas kompleksinis teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių gaminančių vartotojų veiklą, vertinimas. Remdamasi šio vertinimo rezultatais ir įvertinusi teisinio reguliavimo alternatyvas, Energetikos ministerija pateiks sisteminius pasiūlymus dėl gaminančių vartotojų veiklos tobulinimo.

2. Nepritarti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 20¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIII-4972 (toliau – Projektas Nr. 2) dėl šių priežasčių:

2.1. Šiuo metu gaminančiam vartotojui už per kaupimo laikotarpį suvartotos elektros energijos kiekį viršijantį į elektros tinklus patiektą elektros energijos kiekį tiekėjas kompensuoja iš anksto tarpusavio sutartyse nustatyta tvarka. Kaip išimtis Įstatymo 20¹ straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad garantinio tiekimo atveju skirstymo tinklų operatoriaus pareiga yra kompensuoti gaminančiam vartotojui už per kaupimo laikotarpį suvartotos elektros energijos kiekį viršijantį į elektros tinklus patiektą elektros energijos faktinį, bet ne didesnį kaip 5 procentų, pagamintos, bet per kaupimo laikotarpį nesuvartotos elektros energijos kiekį. Projekte Nr. 2 pateiktas pasiūlymas visais atvejais gaminančiam vartotojui kompensuoti visą per kaupimo laikotarpį suvartotos elektros energijos kiekį viršijantį į elektros tinklus patiektą elektros energijos kiekį, taikant kaupimo laikotarpiu galiojusią vidutinę elektros energijos rinkos kainą, sudarytų teisinės prielaidas gaminantiems vartotojams įsirengti didesnės galios elektrines ir gaminti elektros energijos daugiau, nei suvartojama saviems poreikiams, užsitikrinti galimybę gauti už pagamintą elektros energiją atlygį, išvengti elektros energijos gamintojui keliamų reikalavimų ir išsaugoti gaminančių vartotojų veiklai taikomas veiklos sąlygas. Be to, įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus, susijusius su elektros energijos rinkos liberalizavimu, siekiant skatinti vartotojus rinktis nepriklausomus elektros energijos tiekėjus ir užtikrinti konkurenciją tarp nepriklausomų elektros energijos tiekėjų, vartotojų, tarp jų ir gaminančių vartotojų, veiklos reglamentavimas ir veiklos sąlygos, kai vykdomas garantinis elektros energijos tiekimas, teisės aktuose nustatyti taip, kad garantinio elektros tiekimo paslauga būtų teikiama tik išskirtiniais atvejais, kai vartotojai nepasirenka nepriklausomo elektros energijos tiekėjo arba pasirinktas nepriklausomas tiekėjas nevykdo savo įsipareigojimo tiekti elektros energiją.

2.2. Nustačius siūlomą teisinį reglamentavimą, garantinio tiekimo atveju gaminančiam vartotojui už neatgautą elektros energiją būtų kompensuojama kaina, mažiau atitinkanti realią elektros energijos kainą rinkoje. Pagal šiuo metu galiojančios Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos ir neatgautos elektros energijos kainos skaičiavimo metodikos, patvirtintos Tarybos 2021 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. O3-212 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. liepos 17 d. nutarimo Nr. 03-435 „Dėl Elektros energiją gaminančių vartotojų naudojimosi elektros tinklais paslaugų kainos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“, 24 punkto nuostatas, garantinio tiekimo atveju 1 kWh gaminančio vartotojo neatgautos elektros energijos kaina nustatoma kaip visų gaminančių vartotojų per praėjusį kaupimo laikotarpį į elektros tinklus patiektos elektros energijos kainos svertinis vidurkis, kurį apskaičiuojant naudojama elektros energijos kaina elektros energijos biržoje Lietuvos zonoje t valandą, t. y. tą valandą, kada elektros energija buvo patiekta. Todėl, lyginant su Tarybos nustatoma vidutine elektros energijos rinkos kaina, gaminančio vartotojo neatgautos elektros energijos kaina pagal dabartinį reguliavimą yra artimesnė realiai elektros energijos rinkos kainai.

2.3. Atsižvelgdama į Programos 159.2 papunktyje nurodytus siekius ir į Plano 6.3.3 ir 6.3.4 papunkčiuose nurodytus veiksmus, Energetikos ministerija vykdo konsultacijas su elektros energijos rinkos dalyviais dėl gaminančių vartotojų teisinio reguliavimo tobulinimo, finansinės paramos ir kainodaros sąlygų tobulinimo. Siekiant gerinti gaminančių vartotojų veiklos sąlygas ir užtikrinti kitų vartotojų nediskriminavimą, Energetikos ministerijos užsakymu bus atliktas kompleksinis teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių gaminančių vartotojų veiklą, vertinimas. Remdamasi šio vertinimo rezultatais ir įvertinusi teisinio reguliavimo alternatyvas, Energetikos ministerija pateiks sisteminius pasiūlymus dėl gaminančių vartotojų veiklos tobulinimo.

3. Pritarti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 20¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-635.

Ministras Pirmininkas

Energetikos ministras